

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტისა და კიოლნის უნივერსიტეტის გერმანული სამართლის სამაგისტრო პროგრამა*

სამართლის დოქ. *კარმენ შმიდტი* / პროფესორი, სამართლის დოქ. *მარტინ პაულ ვასმერი*, კიოლნის უნივერსიტეტი

I. პროგრამის ზოგადი აღწერილობა

2007 წელს, თბილისში დაარსდა სასწავლო პროგრამა, რომელიც ორიენტირებულია გერმანულ სამართალზე. პროგრამის მიზანი ისაა, რომ სტუდენტებს, ვინც საქართველოში ან მეზობელ სახელმწიფოში დაეუფლნენ სამართალმცოდნეობას, შესაძლებლობა მიეცეთ ორი სემესტრის განმავლობაში, ქართველი და გერმანული ლექტორების ხელმძღვანელობით გაეცნონ გერმანული სამართლის საფუძვლებს და მოიპოვონ მაგისტრის ხარისხი (LL.M.), რომლის მიღებაც უცხოელ სტუდენტებს როგორც წესი მხოლოდ კიოლნის უნივერსიტეტში სწავლით შეუძლიათ.¹ პროგრამაში დასაშვებობისა და გამოცდების ჩატარების წესები განმტკიცებულია როგორც კიოლნის უნივერსიტეტის დებულებებში,² ისე პარტნიორ უნივერსიტეტებს შორის დადებულ თანამშრომლობის შეთანხმებაში.

სამაგისტრო პროგრამაში მონაწილეობისთვის პირმა უნდა დაადასტუროს, რომ მას სამართალმცოდნეობის მიმართულებით დამთავრებული აქვს 240 კრედიტიანი საბაკალავრო პროგრამა ან მინიჭებული აქვს გერმანიის „პირველ იურიდიულ გამოცდასთან“ გათანაბრებული დიპლომი. განმც-

ხადებელს ასევე მოეთხოვება გერმანული ენის სათანადო დონეზე ცოდნა. სტუდენტის პროგრამაზე დაშვების საკითხზე გადაწყვეტილებას იღებს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის დეკანი, ხოლო მათი შერჩევის პროცესში ერთვება პროგრამის ხელმძღვანელი ან სხვა გერმანელი იურისტი. იმისთვის, რომ სტუდენტი მეორე სემესტრში დაიშვას კიოლნის უნივერსიტეტში, მას პირველ სემესტრში დაგროვებული უნდა ჰქონდეს სულ მცირე 12 კრედიტი, რაც შესაძლებელია განვიღო საგნებში გამოცდების ჩაბარებით.

სამართლის საფუძვლებისა და იურიდიული ტერმინოლოგიის გარდა, სტუდენტები შეისწავლიან სამართლის სამ ძირითად დარგს – სამოქალაქო სამართალს, სისხლის სამართალს და საჯარო სამართალს. შესაძლებლობის ფარგლებში, მოხდება საერთაშორისო და ევროპული სამართლის მნიშვნელოვან საკითხებზე და ამ დარგების ამჟამინდელი განვითარების შესახებ მსჯელობა. პროგრამის ყველა ლექცია მიმდინარეობს გერმანულ ენაზე, ასევე გერმანულად ბარდება ყველა გამოცდა, შესაბამისად, სტუდენტი უნდა აკმაყოფილებდეს კიოლნის უნივერსიტეტის ენის ცოდნის იმ მოთხოვნებს, რომელიც გათვალისწინებულია მაგისტრატურის უცხოელი სტუდენტებისათვის (DSH დონე: გოეთეს ინსტიტუტის სერთიფიკატი C1, TestDaF – დონე 3, OnDaF – დონე B2). ვინაიდან, სწავლის დანებებისას აღნიშნულ დონეს მხოლოდ სტუდენტთა მცირე ნაწილი ფლობს, პროგრამა ითვალისწინებს გამონაკლისს. ამისათვის სტუდენტმა უნდა დაადასტუროს გერმანული ენის სულ მცირე B2 დონეზე ცოდნა და ამასთანავე, უნდა არსებობდეს მოლოდინი იმისა, რომ აღნიშნული სტუდენტი შეუფერხებლად მიიღებს ლექციებში მონაწილეობას, ჩააბარებს გამოცდებს და სწავლის პერიოდში მიაღწევს DSH-ს დონეს.

სტუდენტებს პირველი სემესტრში „Flying Faculty“-ის ფარგლებში თბილისში ლექციებს ნაუკით-

* სტატია ქართულად თარგმნა ჟურნალის სამუშაო ჯგუფის წევრმა ხატია თანდილაშვილმა.

¹ სასურველი ინფორმაციის მიღება შესაძლებელია შემდეგ ვებ-გვერდებზე: https://www.tsu.ge/ge/faculties/law/study_programs/ma/nbd019uvqjjeqkewp; <https://www.tsu.ge/en/faculties/law/31q9jq4y4v9quxjy0/cw8jnjnojvsvrj1x>; <https://www.tsu.ge/ge/faculties/law/news/BhIXJ-FtFMwVcLx9d/?p=1>.

² დებულება უნივერსიტეტში მიღებასთან დაკავშირებული პროცედურების შესახებ და კიოლნის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის სამაგისტრო პროგრამის საგამოცდო დებულება იმ იურისტებისათვის, რომლებსაც განათლება მიღებული აქვთ უცხოეთში; ორივე აქტის ტექსტის ნახვა 29.06.2009 წლის მდგომარეობით, შესაძლებელია შემდეგ ვებ-გვერდზე: <http://www.zib.jura.uni-koeln.de/llm.html>

ხავენ კიოლნის უნივერსიტეტის ლექტორები, მაგრამ რადგან საქართველოსა და გერმანიის უნივერსიტეტების სემესტრული პერიოდი ერთმანეთს ემთხვევა, გერმანელი ლექტორები ლექციებს წაიკითხავენ ბლოკ-კურსის სისტემით, ხოლო ლექციების დანარჩენ პერიოდს, გერმანელ ლექტორებთან შეთანხმებით, გაუძღვებიან ის ქართველი ლექტორები, რომლებიც სათანადო ცოდნას ფლობენ გერმანულ სამართალში. სტუდენტები მეორე სემესტრს გაატარებენ კიოლნის უნივერსიტეტში, სადაც მათ სავალდებულო საგნებთან ერთად შეეძლება სხვა არჩევითი საგნების გავლა და ენის კურსების მეშვეობით გერმანული ენის ცოდნის გაღრმავება.

გარდა ამისა, სტუდენტებს ევალებათ გერმანულ ენაზე, მათთვის შეთავაზებულ თემაზე სამაგისტრო ნაშრომის დაწერა ათი თვის განმავლობაში. თუ სტუდენტი სამაგისტრო ნაშრომში მიიღებს გამსვლელ ქულას და ამასთან ერთად იგი გამოცდების ჩაბარების გზით დააგროვებს 60 კრედიტს, მაშინ მას მიენიჭება კიოლნის უნივერსიტეტის მაგისტრის სამეცნიერო ხარისხი. კრედიტების აღიარების ევროპული სისტემით (ECTS), მოცემული პროგრამის შეფასებების აღიარება შესაძლებელია თბილისის სამაგისტრო პროგრამაში, შესაბამისად, სწავლის გაგრძელების შემთხვევაში სტუდენტს შეეძლება ერთდროულად ორი მაგისტრის დიპლომის მიღება.

კიოლნის უნივერსიტეტის სტრატეგიული განვითარების ერთ-ერთ ცენტრალურ ქვაკუთხედს ინტერნაციონალიზაცია წარმოადგენს. ეს სამაგისტრო პროგრამაც უკვე დროში გამოცდილი და ტრადიციად ქცეული საერთაშორისო აკადემიური გაცვლითი პროგრამების ნაწილია. პროგრამაზე პასუხისმგებლობა ეკისრება იურიდიულ ფაკულტეტს, მის ორგანიზებას კი ახორციელებს აღმოსავლეთ ევროპის სამართლისა და შედარებითი სამართლის ინსტიტუტი. მეორე სემესტრში კიოლნის უნივერსიტეტში სტუდენტების მიღებასა და ჩარიცხვაზე ზრუნავს იურიდიული ფაკულტეტის საერთაშორისო ურთიერთობების ცენტრი (ZIB) და „საერთაშორისოზე“ პასუხისმგებელი მე-9 დეპარტამენტი; ხოლო გერმანული ენის დიაგნოსტიკურ ტესტს³ და შემდგომ სავალდებულო სწავლებას ახორციელებს გერმანულის – როგორც უცხო ენის სწავლების მიმარ-

თულება; საერთაშორისო ურთიერთობათა ცენტრი კი სპეციალურად უცხოელი სტუდენტებისათვის აყალიბებს ლექციათა სამუშაო ჯგუფებს.

პროგრამა ნაწილობრივ ფინანსდება გერმანიის აკადემიური გაცვლის სამსახურის (DAAD), ხოლო ნაწილობრივ კი – პარტნიორი უნივერსიტეტების მიერ. კიოლნის უნივერსიტეტის ლექტორების მგზავრობის, კოორდინატორი გერმანელი ტუტორების თბილისში დარჩენისა და ასევე ნაწილობრივ, ქართველი სტუდენტების გერმანიაში ცხოვრების ხარჯები იფარება DAAD-ს სახსრებით, რომელიც სპეციალურად გამოყოფილია უცხოეთში გერმანულენოვანი სასწავლო პროგრამების დასაფინანსებლად. ორივე უნივერსიტეტი პროგრამას უზრუნველყოფს აკადემიური პერსონალით და უნივერსიტეტებში სასწავლო სივრცის გამოყოფით. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი აფინანსებს გერმანული ენის მოსამზადებელ კურსებს, ხოლო კიოლნის უნივერსიტეტი გერმანულის ენის დიაგნოსტიკურ ტესტსა და ენის კურსებს გერმანიაში. კიოლნის უნივერსიტეტის აკადემიური პერსონალის თბილისში ცხოვრებას ფინანსურად უზრუნველყოფს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. ის სტუდენტები კი, რომლებიც არ ფინანსდებიან DAAD-ს მიერ, გერმანიაში ცხოვრებისათვის სტიპენდიას მიიღებენ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტისგან.

ამ დრომდე სამაგისტრო პროგრამაში მონაწილეობას იღებდნენ მხოლოდ საქართველოს უნივერსიტეტების კურსდამთავრებულები, ამათგან უდიდესი ნაწილი წარმოადგენდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტს. ენის არასათანადო ცოდნის გამო პროგრამაში ვერ ერთვებოდნენ სომეხი და აზერბაიჯანელი სტუდენტები. ამჯერად კი პარტნიორი უნივერსიტეტები მეზობელი სახელმწიფოების უნივერსიტეტების კურსდამთავრებულებსაც აძლევენ პროგრამაში მონაწილეობის შესაძლებლობას, თუ ისინი დააკმაყოფილებენ პროგრამაში მიღების წინაპირობებს. სასწავლო პროგრამა შედგება მაშინ, თუ სულ მცირე 10 ღირსეული სტუდენტი გააკეთებს განაცხადს. დღევანდელი მდგომარეობით, სამაგისტრო პროგრამამ გამოუშვა სტუდენტების შვიდი ნაკადი; საბოლოო ჯამში კი 68 სტუდენტს მიენიჭა კიოლნის მაგისტრის ხარისხი (LL.M). სტუდენტების მე-8 ნაკადი პროგრამას დაამთავრებს სამაგისტრო ნაშრომების ჩაბარების შემდგომ, 2016 წლის შემოდგომაზე ან არაუგვიანეს

³ ტერმინი „დიაგნოსტიკური ტესტი“ გამოიყენება ენის ცოდნის დონის განმსაზღვრელი ტესტის აღსანიშნავად.

2017 წლის გაზაფხულზე. პროგრამის წარმატებით დამთავრება საგრძნობლად ზრდის დასაქმების შანსებს საქართველოს სამუშაო ბაზარზე. ამის თქმის საფუძველს იძლევა ის, რომ პროგრამის არაერთმა კურსდამთავრებულმა შეიქმნა წარმატებული კარიერა; თითქმის ყველამ კი მალევე დაიწყო მუშაობა სასამართლოებსა და სახელმწიფო სტრუქტურებში, მათი განათლების შესაბამის თანამდებობებზე.

II. სისხლის სამართლის პროგრამა

სტუდენტები ორ სემესტრიანი სამაგისტრო პროგრამის ფარგლებში სისხლის სამართლის მიმართულებით ეუფლებიან სხვადასხვა საგნებს, რომლებიც პროგრამის არსებით შემადგენელ ნაწილს წარმოადგენს. კომპეტენციების სისტემაში წოდებული როგორც „გერმანული სამართლის მთლიანი მიმოხილვა“ – სისხლის სამართალი შეადგენს დაახლოებით 25 პროცენტს, ხოლო მთლიან სასწავლო პროგრამაში სულ მცირე 10 პროცენტს. სისხლის სამართლის ლექციები ორიენტირებულია იმ სამართლებრივი საკითხების განხილვაზე, რომლებსაც კიოლნის უნივერსიტეტის სტუდენტები გადიან თავდაპირველ წლებში. ლექციების მიზანია, სტუდენტები დაეუფლონ არამხოლოდ სისხლის სამართლის საფუძვლებს, არამედ ისწავლონ როგორც კაზუსების დამოუკიდებლად ამოხსნა, ისე სისხლისსამართლებრივი რისკების შეფასება. სალექციო პერიოდი თითოეულ სემესტრში მოიცავს 15 კვირას. კრედიტების მინიჭება ხდება მხოლოდ მუდმივი და აქტიური მონაწილეობის ხარჯზე. თემების განსაზღვრა და საგამოცდო შედეგების, განსაკუთრებით – წერიტი ფინალური გამოცდების (Abschlussklausuren), ზეპირი გამოცდებისა და სამაგისტრო ნაშრომების შეფასება წარმოადგენს კიოლნის უნივერსიტეტის გამომცდელების კომპეტენციას.

პირველ სემესტრში თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტისა და კიოლნის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის პროფესორები ერთობლივად უძღვებიან ლექციას სისხლის სამართლის ზოგად ნაწილში, სადაც უპირველეს ყოვლისა, ყურადღება გამახვილებულია გერმანული სისხლის სამართლის საფუძვლებზე. ზოგადი ნაწილის პროგრამაში მთავარი ადგილი უკავია ისეთ საკითხებს, როგორცაა დანაშაულის შემადგენლობა, მართლ-

წინააღმდეგობა, ბრალი და შეცდომა. სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი კი პირველ რიგში ეთმობა ჯანმრთელობისა და სიცოცხლის წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულებს. დამატებით, სტუდენტებს მოეთხოვებათ სამუშაო ჯგუფებში მონაწილეობა, სადაც ხდება კაზუსის ამოხსნის მეთოდის სწავლება და გამოცდისათვის ინტენსიური მომზადება. სამუშაო ჯგუფებს ხელმძღვანელობენ ქართველი და გერმანელი ტუტორები.

მეორე სემესტრში, რომელიც ტარდება კიოლნის უნივერსიტეტში, ქართველი სტუდენტები, როგორც ფაკულტეტის ყველა სხვა სტუდენტი, ესწრებიან ლექციას „სისხლის სამართალი II-ის ძირითადი კურსი“, სადაც განიხილება სისხლის სამართლის ზოგადი და კერძო ნაწილების ძირითადი საკითხები. სასწავლო გეგმაში დანაშაულის ამსრულებლობის და დანაშაულში თანამონაწილეობის, მცდელობასა და დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღებასთან ერთად შეტანილია ისეთი საკითხები, როგორცაა ადამიანის სიცოცხლის, უფლებებისა და თავისუფლებების და სასამართლო სისტემის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულები. ქართველი სტუდენტები აღნიშნული კურსის გავლით ნაწილობრივ გაიმეორებენ და გაიღრმავებენ თბილისში მიღებულ ცოდნას. ისინი დამატებით მონაწილეობას იღებენ სისხლის სამართლის სამუშაო ჯგუფებში, რომელიც სპეციალურად მათთვის იქმნება და ემსახურება გამოცდისათვის ინტენსიურ მომზადებას. აღნიშნულ სამუშაო ჯგუფს ხელმძღვანელობს გერმანელი ტუტორი.

სამაგისტრო ნაშრომის თემები მოიცავს არა მხოლოდ სამოქალაქო და საჯარო სამართალს, არამედ სისხლის სამართალსაც. თანამშრომლობის შეთანხმების თანახმად, სტუდენტმა სამაგისტრო ნაშრომით უნდა დაამტკიცოს, რომ მას დამოუკიდებლად შეუძლია არჩეული სპეციალიზაციის სფეროში შემავალი სამეცნიერო საკითხის პრაქტიკისთვის მნიშვნელოვანი კუთხით დამუშავება და შედეგების ადეკვატურად წარმოდგენა. სამაგისტრო ნაშრომი მთლიანი პროგრამის 1/3-ს შეადგენს. შესაბამისად, იმ სტუდენტებისათვის, რომლებიც სამაგისტროს ნაშრომს სისხლის სამართლის მიმართულებით წერენ, სისხლის სამართალი ჯამში ქმნის მთლიანი სასწავლო პროგრამის 40 პროცენტზე მეტს.

სამაგისტრო თემების დანაწილება, ზედამხედველობა და შეფასება ხორციელდება კიოლნის უნი-

ვერსიტეტის ლექტორების ან გამოცდის ჩატარებაზე უფლებამოსილი პირის მიერ. თემები ნაწილდება უკვე პირველ სემესტრში. სამაგისტრო ნაშრომის მომზადებისთვის გათვალისწინებულია ათი თვე, ხოლო რაც შეეხება ნაშრომის მოცულობას, იგი არ უნდა აღემატებოდეს 60 000 ნიშანს (ადგილის გამოტოვების ნიშნის გარდა).

შინაარსობრივად, სამაგისტრო ნაშრომი უნდა იყოს შედარებითსამართლებრივი ხასიათის. სტუდენტებს მოეთხოვებათ ქართული და გერმანული სამართლის მსგავსებებისა და თავისებურებების ანალიზი. ნაშრომში წარმოდგენილი უნდა იყოს არა მარტო ის, თუ როგორი სისხლისსამართლებრივი რეგულაციები არსებობს ორივე სისტემაში, არამედ ის, თუ როგორ ხდება ცალკეული პრობლემური საკითხებისა და ინტერესთა კოლიზიის გადაწყვეტა. განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება თითოეული სამართლის სისტემის მონესრიგების საფუძვლების ანალიზს.

დღემდე წარმოდგენილი სამაგისტრო თემების სპექტრი ძალზედ დიდია. ზოგადი ნაწილიდან დამუშავებულ იქნა ისეთი საკითხები, როგორცაა დანაშაულის მცდელობის დასჯადობა, უვარგისი და აბსოლუტურად უვარგისი მცდელობის დასჯადობა, დანაშაულის ამსრულებლობისა და თანამონაწილეობის ბუნება; ასევე იურიდიული პირების სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა; ხოლო კერძო ნაწილიდან – ქურდობა, თაღლითობა, ქრთამის აღება და სიცოცხლის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულები. ამჟამად მზადდება ნაშრომი, რომელიც ეხება სისხლის სამართალს ინტერენტში ჩადენილ დანაშაულებზე (*Internetstrafrecht*). სისხლის სამართალში დაწერილი სამაგისტრო ნაშრომები საგრძობლად მაღალი ხარისხისაა, ამიტომ შეგვიძლია სხვა პროგრამებსაც თამამად შევადაროთ. საყურადღებოა, რომ „ენის ბარიერი“ არცთუ ისე დაბალია, ამიტომ წარმატებული ნაშრომის დასაწერად საჭიროა ქართული და გერმანული სასამართლო პრაქტიკისა და ლიტერატურის სათანადო მოძიება და დამუშავება.

სამაგისტრო ნაშრომისა და მისი შედეგების გაცნობა, ერთი მხრივ, მნიშვნელოვანია მეცნიერებისათვის, რადგანაც ჯერ კიდევ განვიცდით აღნიშნულ თემებზე შედარებითსამართლებრივი კვლევების ნაკლებობას, მეორე მხრივ კი სტუდენტებს ეძლევათ პიროვნული განვითარების მნიშვნელოვანი შესაძლებლობა. არცთუ ისე იშვიათად

სტუდენტებში გაკვირვებას იწვევს ის ფაქტი, რომ ქართულ და გერმანულ სამართლის სისტემებში არსებობს იდენტური პრობლემები, რომელთა გადაჭრის გზები ერთმანეთისგან მკვეთრად განსხვავდება. აღნიშნული განპირობებულია ძირითადი კონცეფციებისა და წარმოდგენების სხვადასხვაობით. ბევრ სტუდენტს შედარებითსამართლებრივი საქმიანობა შესაძლებლობას აძლევს კრიტიკულად შეისწავლოს პრობლემების გადაჭრის გზები და შემდეგ ერთ სისტემაში გამოყენებული გზები გადმოიტანოს მეორე სისტემაში. ამ თვალსაზრისით, სამაგისტრო თემები ხელს შეუწყობს ორივე სისტემის დახვეწას. იმისათვის, რომ გერმანულ-ქართული სისხლის სამართლის ჟურნალის მკითხველიც გაეცნოს სამაგისტრო პროგრამის მაგისტრანტების წარმატებულ ნაშრომებს, მომავალში დაიწყება მათი გამოქვეყნებაც.